

Introducció (vida de Plató):

Filòsof grec nascut a Atenas l'any 427 o 428 a.C. De família noble, freqüentà els cercles militars i poètics, però davant la seva falta d'èxit seguí l'ensenyança de Sòcrates, i quan mor (399) viatja a Egipte i al Sud d'Itàlia, coneixent el pitagorisme, a Sicília, amb Dió, nebot del tirà de Siracusa, Dionisi. Al tornar a Atenas fundà l'Acadèmia (387). Va tornar a Siracusa(367), intentant en va que el nou tirà aplicas a la ciutat el seu model polític. Al morir(347), fou substituït a l'Acadèmia pel seu nebot Espeusip. Sense dubte, el fet que condiciona més la vida de Plató són els seus viatges a Sicília on veu la possibilitat de posar en pràctica les seves idees polítiques i d'on ha de fugir més d'un cop, fins i tot acaba venut com a esclau.

El pensament de Plató surgeix en una època de crisi política d'Atenas (després de la guerra del Peloponés i la derrota contra Esparta), i es la democràcia que segueix als trenta tirans la que condemna a Sòcrates, el just; ademés, la caiguda dels tradicionals valors religiosos i morals dona pas al relativisme ètic dels sofistes i al debat sobre la base convencional o natural de la llei. Plató cerca una resposta a tals problemes.

Surt en defensa de la memòria de Sòcrates, elabora la teoria de les idees (hi ha, doncs, valors i virtuts en sí, més enllà de toda convencionalitat), estableix la justícia «en sí» com a fundament de l'ordre socio-polític, eleva l'eros a categoria ideal, presenta la figura del filòsof (crític amb la realitat, situat per damunt d'interessos mesquins i preparat per a la mort) com a model d'ésser humà i l'únic capaç de regir la polis.

Comentari (El Banquet):

El Banquet és el diàleg més important de Plató referent al concepte de l'amor. Les seves escenes es desenvolupen justament en un banquet a casa d'Agatò per celebrar l'èxit d'una de les seves tragèdies. Els comensals han acordat dedicar la reunió, en part, a realitzar discursos sobre el déu Eros, el qual no hauria rebut mai un elogi consistent per part de poetes i sofistes. El text es transforma així en una serie de discursos sobre l'amor que van des del més superficial al més profund, destacant-se el discurs final de Sòcrates que ens entrega el pensament de Plató al respecte.

El primer discurs és el de Fedre qui senyala que Eros, el déu de l'amor, és la divinitat més antiga. Eros, segons ell, fa que els homes sentin vergonya i ambició, ademés, que l'influència d'aquest en los homes és major que qualsevol altre sentiment, ja que el seu poder impulsa a grans accions, com quan l'amant mor pel seu amat. En la seva presència els amants s'abstenen necessàriament de tota vilesa i covardia. En suma, Eros és una força inspiradora d'accions elevades.

El segon discurs correspon a Pausanies, qui distingeix entre dos tipus d'Eros, cada un dels quals segueix una Afrodita distinta: Afrodita Pandemos i Afrodita Celestial. L'Eros de l'Afrodita Pandemos, és el d'aquells homes que estimen lo corporal i que cerquen aconseguir el seu objectiu sense interessar-se en el procés. L'Eros d'Afrodita Celestial es propi d'homes que cerquen la perfecció moral. Qui està baix l'influència d'aquest Eros, vol una relació permanent per a l'educació física la filosofia així com educar al seu amat en la sabiduria i el valor.

Aquesta distinció entre els dos Eros demostra que aquest discurs està pronunciat amb un discerniment més profund i amb una consciència més elevada que la del primer discurs.

El tercer discurs és el del metge Eriximac qui –acceptant la distinció de Pausanies– sosté que no sols els homes posseeixen un doble Eros, sinó totes les coses. Basant-se en la medicina, Eriximac senyala que els cossos posseeixen aquest doble Eros o desig i que és just consentir els bons desitjos que s'identifiquen amb l'amor anomenat celestial. Segons Eriximac és feina del metge professional saber quins són aquests bons desitjos.

Així mateix, per atorgar un millor ordre a les coses –des de lo humà i lo diví fins a les estacions i els climes– hem d'estimular els desitjos que ens condueixen a la pietat i a la justícia. On hi hagi harmonia i ritme podem parlar de la presència de l'amor. Així és la interpretació que Eriximac fa d'Eros. En ella el significat d'Eros resulta ampliat en identificar-lo amb una força universal de la naturalesa. Certament el discurs d'Eriximac és més profund que els anteriors, encara que peca d'arrogància professional.

El discurs següent desenvolupa una fantàstica concepció antropològica i perteneix a Aristófan. Aquest ens diu que, primitivament, existien tres tipus d'éssers humans, els quals tenien els seus òrgans duplicats. Uns eren mascles; altres, femelles i, finalment hi havia els andrògins. Aquests éssers primitius haurien conspirat contra els déus, i com que Zeus no podia destruir la raça humana, ja que aquesta era la que adorava als déus, va xapar en dos als éssers primitius com a càstig per la seva conspiració. Des de llavors els éssers humans cerquen la seva altra mitat. Cada mita d'un home i dona primitius s'entregan a l'homosexualitat cercant la seva altra mitat i la mitat de l'andrògin s'entrega a l'heterosexualitat per trobar la seva altra mitat.

Aristófan en el seu discurs descriu a Eros com un desig apassionat per alguna cosa que és afí a la nostra naturalesa i la complementa. Certament aquí Aristófan confón amor amb instinte sexual.

El pròxim discurs es d'Agató, qui critica als demés per no haver descrit, segons ell, la vertadera naturalesa d'Eros. El seu discurs utilitza belles paraules, però sense molt de control del significat d'aquestes. Per a ell Eros posseeix moltes virtuts com la bellesa, la tendresa, la joventut, el valor, la moderació, la sabiduria i la justícia. Afegeix, además, que Eros és el més gran dels poetes, perquè és qui inspira la poesia. L'Amor habitaria dins les ànimes dels homes, essent contrari a tota violència.

En síntesi, podem dir que Agató pensa que l'Eros està sempre ocupat de la bellesa i viu en les ànimes dels homes, el qual, no es poc. Sòcrates, además, intentarà fundamentar el que ha dit Agató en el discurs següent.

El discurs del personatge Sòcrates pot ser considerat com el vertader pensament de Plató sobre la naturalesa de l'amor. L'afirmació fonamental és que l'amor és una forma de necessitat que té un objectiu i la seva relació aquest objectiu és de desig, de exigència. L'amor anhel·la sempre lo bell i lo bo i, per tant, no és cap d'aquests sinó alguna cosa intermitja entre lo bell i lo bo. Tampoc l'amor pot ser considerat un déu, perquè si fos un déu no estimaria, ja que en un ésser perfecte és impossible que hi hagi anhel, desig o passió. Pel mateix, l'Amor és un ésser entre mortal i immortal, es a dir, un esperit o daimon. I com que és un ésser intermig ell és qui completa i mante conectat a totes les coses. Plató aclara: "Un déu no pot mesclar-se amb l'home, però mitjançant Eros es du a terme tota relació i diàleg dels déus amb els homes, desperts o en somnis." (202e)

Precisament Eros té per pare a Poros (Riquesa) i per mare a Penía (Pobresa). Del primer hereda la seva tendència a acaparar lo bo i lo bell, la seva valentia, el seu atractiu i poder, la seva astúcia, el seu anhel de sabidúria. De la segona, la seva falta de bens, la seva rúdesa, la seva indigència. Així, resulta que Eros és filòsof, perquè no és ignorant ni tampoc savi. Però no només això sinó també la bellesa, perquè l'objectiu real de l'amor és la bellesa, la qual, segons Plató no és diferent del be. Això significa que l'amor cerca la felicitat, és a dir, la possessió del be, al qual tendeix tot el gènere humà. Així mateix, Eros cerca la creació en la bellesa, tant en el cos com en l'ànima. Plató ens ho aclara: per què amor de creació? Donar naixement a alguna cosa és ser tan immortal como un mortal pot ser-ho. Estam d'acord, doncs, en que Eros ha de desitjar la immortalitat juntament amb lo bo, si es que desitja posseir el be per sempre. La immortalitat és l'objectiu d'Eros (206e).

Per Plató qualsevol tendència a la creació és la recerca de la immortalitat de lo creat. Així, aquells homes que són fèrtils en el cos són amants de les dones i cerquen la seva immortalitat en els seus fills. Però aquells homes que són fèrtils en l'ànima, anhelan donar a llum sabidúria i altres formes més elevades. Ells són els poetes i els inventors. Un tipus d'home encara superior en sabidúria manifestarà això en l'administració de l'estat. És el legislador. Ell participa de la bellesa de l'ànima masculina, doncs és aquest tipus de bellesa la que s'associa amb lo masculí. Además, cerca i s'esforça per conduir-la a la seva màxima perfecció. Aquí hi ha

més filía o amiatat que Eros, essent una relació molt més estable en la mesura que aquesta unió té la seva raó de ser en un fruit més bell i immortal.

Segons el filòsof grec existeix una via ascendent per conèixer el vertader amor, per arribar a la contemplació de lo bell en sí. Es tracta d'un ascens eròtic que contempla els següents graus:

- L'amor a la bellesa corporal que poseeix dos moments: l'amor a un cos bell determinat i l'amor a la bellesa corporal en general.
- L'amor a la bellesa de les ànimes, es a dir, a la bellesa moral que es manifesta en els afers i en les regles de conducta dels homes.
- L'amor als coneixements, el qual trascendeix la servitud dels éssers concrets.
- L'amor a lo bell en sí, el qual és el nivell suprem d'amor que se'ns revela de sobte, quan hem recorregut correctament els camins anteriors en totes les seves etapes. Aquest objectiu de l'amor és la idea de lo bell en tot el seu esplendor. Ella és eterna, increada, immortal, estable, perquè és eternament idèntica a sí mateixa. D'aquesta bellesa en sí, ademés, participen totes les coses belles.

Conclusió (concepte platònic de l'amor)

El primer intent de definició de l'amor a les obres platòniques es troba en el Lisis. En aquest text, en termes generals l'amor es "desitjar que la persona estimada sigui el més feliç possible", ens diu el personatge Sòcrates.

L'aprenentatge estableix entre l'home i l'ésser en sí i entre els homes associats en la recerca comú una relació que no és purament intel·lectual, perquè compromet la totalitat de l'home i per lo tant també la voluntat. Plató defineix aquesta relació com a amor (Eros). A la teoria de l'Eros estan dedicats dos dels diàlegs artísticament més perfectes, el Banquet i el Fedre. El Banquet considera sobre tot l'objecte de l'amor, la bellesa, i procura determinar els graus jeràrquics d'aquesta. L'amor és desig de bellesa; y la bellesa es desitja perquè és el bé que ens torna feliços. Però la bellesa poseeix graus diversos. En primer lloc hi ha la bellesa d'un cos bell, després adverteix que la bellesa és igual en tots els cossos i passa així a desitjar i a estimar tota la bellesa corporal. Però per damunt d'aquesta hi ha la bellesa de l'ànima; i més amunt encara, la bellesa de les institucions i de les lleis, després la bellesa de la ciència i, en fi, per damunt de tot, la bellesa en sí, que és eterna, superior al devenir i a la mort, perfecta, sempre igual a ella mateixa i font de tota la bellesa. El Fedre considera sobre tot l'amor en la seva subjectivitat, com aspiració cap a la bellesa i elevació progressiva de l'ànima al món del ser, al qual la bellesa perteneix. Aquí l'Eros es converteix en un procediment racional, dialèctic. I la dialèctica consisteix en dos procediments. En primer lloc, en reconduir a una única idea les coses disperses, definint cada una d'elles de manera que es faci clarament ensenyable. En segon lloc, en dividir la idea única en les seves espècies diverses, de conformitat amb les seves articulacions naturals, però sense rompre-les. Tal divisió procedeix dividint per dos la idea més general, i escollint una part; dividint per dos aquesta part, escollint una, per a dividir-la una altra vegada, i així successivament, fins arribar a un concepte indivisible. La dialèctica consisteix en aquest doble procés de divisió y de composició, que és al mateix temps recerca del ser en sí i unió amorosa de les ànimes en l'estudi i en l'ensenyament.